AVIVAT ACADEMIA

A Nyugat- Magyarországi Egyetem lapja

2016 :: 56-os KÜLÖNSZÁM

1956. OKTÓBER 23.
SOPRONI ESEMÉNYEK

A dékáni tanácsteremben ülésező MEFESZ Bizottság
1956. október 29.

Az egyetemi hallgatók néma tüntetése
1956. október 23.

A Volkshilfe segély kipakolása a tornateremnél
fotó: Tóth László

Arbeiter Zeitungot olvasó hallgatók a forradalmi egyetemen
1956. október 30.

Interjú a BBC hangos híradójának
1956. október 31.

Bujdosó Alpár nyilatkozik Mikes Györgynek az egyetem főbejáratánál, mellette Tolna István

TARTALOM

KRÓNIKA:

Az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségsorozat a NymE-n 4

Rektori köszöntő 5

Surbán Frang Zoltán versei 6

Bujdosó Alpár az 1956-os MEFESZ elnökének beszéde 2006-ban 7

A MEFESZ 16 pontja 8

A mai fiatalok sem felejtik 56 üzenetét 9

Márai Sándor: Mennyből az angyal 10

Egyet akarunk (1956) – részlet a Remény újraálmodója című kötetből 11

Dr. Illyés Benjámin visszaemlékezése 12

Dr. Bartha Dénes és Dr. Oroszi Sándor szerkesztésében A határ két oldalán című könyv 13

Surbán Frang Zoltán – A soproni költő, aki megélte '56-ot 14

Magyar anya 1956-ban – vers 15

Prof. Dr. HC. dr. Grátzer Miklós okl. erdőmérnök, az 1956-os MEFESZ Intézőbizottság tagjának beszéde 2006-ban 15

Filmvetítések 17

1956, Te csillag! – Írók, költők, politikusok idézetei 1956-ról 18

INTERJÚ:

Sopron és az egyetemi karok vértelen forradalma 16

BORÍTÓ:

1956-os emlékszobor a Botanikus kertben 1

1956. október 23. – Soproni események 2

Forradalmi emléktáblák az egyetem karainak falain 19

1956-os megemlékezések az egyetem Botanikus kertjében 20

Vivat Academia
A Nyugat-magyarországi Egyetem lapja

Benedek Elek Pedagógiai Kar - Sopron,
Berzsenyi Dániel Pedagógiai Kar - Szombathely
Erdőmérnöki Kar - Sopron,
Közgazdaságtudományi Kar - Sopron,
Simonyi Károly Műszaki, Faanyagtudományi és Művészeti Kar - Sopron
Természettudományi és Műszaki Kar - Szombathely

XIV. évfolyam,
2016. 56-os különszám

Főszerkesztő: Bucsy Gyöngyvér bucsy.gyongyver@nyme.hu
Olvasószerkesztő: Tóth Péter
A szerkesztőbizottság tagjai:
Prof. Dr. Albert Levente, lalbert@emk.nyme.hu (EMK)
Dr. Molnár László, laszlo.molnar@skk.nyme.hu (SKK)
Románné Roxer Valéria, roxer.valeria@emk.nyme.hu (EMK)
Dr. Tóth Gábor, tgabor@ttk.nyme.hu (TTK)
Dr. Velics Gabriella, velicsg@btk.nyme.hu (BDPK)

A szerkesztőség címe: 9400, Sopron, Bajcsy-Zsilinszky út 4.
Tel.: 99/518-683
e-mail: bucsy.gyongyver@nyme.hu

Kiadja: Nyugat-magyarországi Egyetem
9400, Sopron, Bajcsy-Zsilinszky út 4.
Felelős kiadó: Prof. Dr. Faragó Sándor rektor
Címlapfotó: Erdőmérnöki Kar
Design: Szarka Judit Gabriella és Szarka Zsófia Adrienn
Nyomás: Lővér-Print Nyomdaipari Kft., Sopron
ISSN 1589-8091
Példányszám: 500 db
Terjeszti a Nyugat-magyarországi Egyetem

AZ 1956-OS FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC 60. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL RENDEZETT ÜNNEPSÉGSOROZAT SOPRONBAN A NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEMEN

A magyarság sorsfordulói között az egyik legmeghatározóbb történelmi esemény az 1956-os forradalom és szabadságharc, melynek minden dicsőségét és keserű gyászát még ma sem ismerjük teljes részletességgel. A 60. évforduló lehetőséget ad ismét szembenézni a múlttal, vállalni azt és fejet hajtani a hősök előtt.

Sopronban, az akkor Erdészeti és Faipari Főiskolán az 56-os hallgatóknak köszönhető, hogy a város vér nélkül élhette át a dicső napokat, hogy a pesti szabadságharc sebesültjeihez eljutottak a gyógyszerszállítmányok, a lakossághoz a nyugati vöröskereszt adományai. Mindemellett diplomáciai tárgyalásokat folytattak, élelmiszert, fegyvert, üzemanyagot szereztek, éjt nappallá téve fáradoztak. Sopronban és környékén gondoskodtak a rendről, de mindenhol ott voltak, ahová nemzet segélykiáltása hívta őket. Az ősi hivatások – bányászat, erdészet, a kohászat – barátsággá kovácsolódott fegyelme, a selmeci szellem óvta a várost, lakosait, egyetemi ifjúságát.

Sokan a kényszerű emigrációt választották: diákok és tanárok. (A teljesség igénye nélkül pl. a mintegy 390 erdőmérnök hallgató közül kb. 300 hagyta el Sopront 1956 novemberében, ezek közül 60 visszatért, 200 Kanadába indult, a többi szétszóródott a nagyvilágban.) Ezekből a hallgatókból még élnek néhányan, s a jeles évfordulóra Sopronba látogatnak.

2016-ban az egyetemi 56-os ünnepségek központi helyszíne és a díszünnepség a mai GYIK Rendezvényházban (régen Sotex Kultúrház) lesz, ahol 1956-ban ifjúsági nagygyűlés zajlott, és 1956. október 22-én megtartott nagygyűlésen megalakították az Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szervezetét: a MEFESZ-t. Ebben a házban ültek össze 1956. október 27-én a soproni üzemek, hivatalok és az egyetem küldöttei, hogy megválasszák a Soproni Ideiglenes Nemzeti Tanács tagjait és elnökét, Dr. Takács Endre levéltári igazgatót. Az emléktáblát – ennek tiszteletére a volt SOTEX Kultúrház falán éppen 10 éve – az 50. évfordulón avatták fel.

A 60. évforduló tiszteletére 2016. március 3-án megalakult a Nyugat-magyarországi Egyetemen az „56-os Emlékbizottság", mely előkészíti az emlékezések méltó módon való megünneplését. Az ünnepségek szoros összefogással jönnek létre: városi, önkormányzati támogatással, a még élő 56-os szemtanúk részvételével, a hallgatói szervezetek, egyetemi ifjúság bevonásával.

Az utókor ezzel az ünnepségsorozattal emlékezik a közel 1000 soproni hallgatóra és tanáraikra, akik a megtorlás keserű időszakában is hűek maradtak a hazához, s megőrizték tisztességüket, szakmaszeretetüket, és sikert, dicsőséget szereztek az Alma Maternek.

Orbán Júlia

A rendezvények várható menete:

Időpont: 2016. október 21-22-23.
2016. október 21. péntek
Emlékkiállítás – az önkormányzattal közösen
Helyszín: A Soproni Múzeum

18.00: „Vér nélküli forradalom – Sopron 1956"
Könyvbemutató és filmvetítés
Helyszín: GYIK Rendezvényház (volt SOTEX Kultúrház)
Könyvbemutató: Ifj. Sarkady Sándor könyve
Prof. Dr. Bartha Dénes könyve
Filmbemutató: „Az elvándorolt Alma Mater" c. film (mely megörökítette az 56-os professzorok és hallgatók történeteit.)

2016. október 22. szombat
16.00: **Díszünnepség**
Helyszín: GYIK Rendezvényház (volt SOTEX Kultúrház)

Ünnepi köszöntőt mondanak:
Prof. Dr. Faragó Sándor, a NymE rektora
Dr. Fodor Tamás, Sopron Megyei Jogú Város polgármestere
Emlékezők:
Bujdosó Alpár okl. erdőmérnök
az 1956-os MEFESZ elnöke
Németh Kálmán okl. földmérő és bányaművelő mérnök
az 1956-os MEFESZ Intézőbizottság tagja
Az egyetemi hallgatók nevében beszédet mond:
Németh Bálint III. éves okleveles erdőmérnök hallgató

Ünnepi műsor

„Romokon termő Szabadságvirág" – Zenés-szerkesztett műsor
Beethoven: Egmont nyitány
Közreműködnek: a Petőfi színház művészei,
Révész József gordonkaművész és a soproni
Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar

Emléktábla koszorúzás a GYIK Rendezvényház (a volt Sotex Kultúrház falán) falán
Emlékező beszédet mond: Ifj. Sarkady Sándor könyvtári főigazgató

S z ü n e t
Könyvbemutató és filmvetítés
Dr. Illyés Benjámin könyve
Filmbemutató:
Forradalom vér nélkül – Rendezte: Náhlik Nárcisz

2016. október 23. vasárnap
16.00: **Ünnepi megemlékezés, koszorúzás**
Helyszín: Botanikus kert – 56-os emlékmű
Emlékezők:
Prof. Dr. Faragó Sándor rektor
Dr. Illyés Benjamin, 1958-as valétaelnök
Ünnepi műsor:
„Angyal, vigyél hírt a csodáról!" – verses összeállítás
Közreműködik: Orbán Júlia és Bende Attila
Koszorúzás, mécsesgyújtás
Fáklyás felvonulás a városi ünnepségre – megadott útvonalon, gyalog az egyetemtől a Széchenyi térig, hallgatói közreműködéssel.

18.00: Részvétel a városi ünnepségen (Széchenyi tér)

REKTORI KÖSZÖNTŐ

„Ünnepeljünk, legyünk együtt e felemelő napokban!"

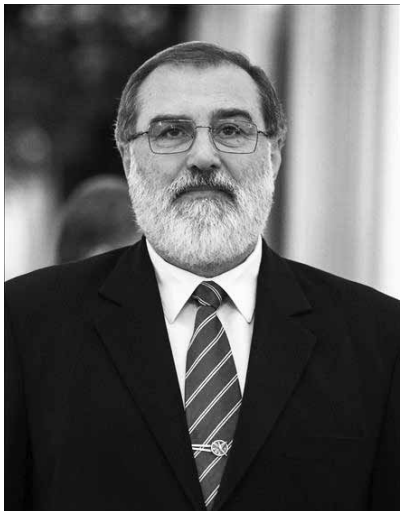

Tisztelt Hallgatóság! Egyetemi Ifjúság!

A 2016-os esztendő elhozta számunkra a dicsőséges forradalom 60. évfordulóját, s mint minden évforduló az ember életében, gondolkodásra, elgondolkodásra, emlékezésre, emlékeztetésre késztet.

Ennek az emlékezés-ívnek – helyes történelemszemlélet mellett – nem 1956-tal kell kezdődnie, és nem is szabad azzal lezárulnia. Az 1945–1989 közötti magyar történelmi drámának 1956 forradalma ugyan a katarzisa volt, de azt érteni és jelentőségét megérteni, önmagában, nemzettörténetünkből kiragadva lehetetlen. Az emlékezés akkor váltja ki belőlünk is a megértés felszabadító örömét, ha a történelem folyamának kontextusába helyezzük 1956-os Forradalmunkat és Szabadságharcunkat.

A vesztesen el- és megszenvedett második világháború, az ismételt területvesztések, a minden családot érintő véráldozatok után, a fogságuk miatt apáktól és fiúktól megfosztott családok szenvedései még nem csillapodtak, amikor egy vonzónak ígérkező eszme végletes torzulásai újabb igába hajtották a magyarok millióinak fejét. Újra a félelem, a rettegés lett úrrá nemzetünkön – a fasizmus után a kommunizmus vészterhes korszaka köszöntött hazánkra. Pedig nem így indult a háború utáni élet! A Fordulat Évéig élt a remény városban és falun, mindenki elhitte a „miénk az ország magunknak építjük" gondolatát gyárban és a földosztás utáni földeken. A szabad nép azonban szabadon gondolkodik, s aki szabadon gondolkozik azt nehéz vezetni. És az eszme, amely egykor kísértetként járta be Európát, újra kísérteni kezdett, s „tökéletesedő" módszerei addigra már több mint 20 millió ember életét követelték. A még regnáló SZTÁLIN leghivatottabb magyar követői, hazatérve átvették a hatalmat, s itthon folytatták mindazt, amivel mesterük tönkretette saját népét. A dacos munkás, a büszke paraszt hamar megtapasztalta, hogy mit nem lehet, legfőképp csak egyfélét szabad tennie és mondania. Megvalósult MADÁCH falanszstere, silány kiadásban.

Keskeny volt a mezsgye, szűk a mozgástér, aki rosszul lépett, aki hibázott, azt a rendszer maga alá gyűrte, eltávolította, vagy megsemmisítette. S a magyar tűrt, nyelt, mert mindig azt kellett tennie, mindig erre kárhoztatták. A diktatúra kigondolói, működtetői azonban nem ismerték a latin közmondást „Historia est magistra vitae". S ők nem tanultak a történelemből: egy elnyomott nép mindig kísérletet tesz a rabiga lerázására, mert természete a szabadságvágy, és természetes életformája a szabadság. Csak az önként, és legfőképp magának alkotott szabályoknak hajtja meg a fejét.

A kisemmizés, a sanyargatás, az alapvető emberi jogok lábbal tiprása, a megalázottság hatására egyre nagyobb erővel izzott a parázs a hamu alatt. Mindemellett a nép az erkölcsnek azt a degradálódását is megtapasztalhatta a RAJK per kapcsán, ahogy a „forradalom felfalta gyermekeit", s amely a vezető párt tagságát is rettegésbe taszította és demoralizálta. RAJKék rehabilitálása és az önvizsgálat is csak felszínes volt és őszintétlen, ami már nem tudta megállítani a demokratizálódás tömegigényének a robbanásszerű manifesztálódását.

S mint mindig újkori történelmünkben, az újra legfogékonyabbak, akik a jövőjükért – amely egy a nemzet mindenkori jövőjével – szót emeltek, a fiatalok, az egyetemisták voltak. Elindult és egyre terjedt a tiltakozási hullám. S az erkölcsi tartás nélküli hatalom meghátrált, lebénult, amit az elégedetlen, országnyi nép boldogan használt ki, s söpörte el elnyomóit. A győzelem azonban fájdalmas volt! Fájdalmas, mert a tiszta eszmék ellen utóvédharcot folytatott a gyűlölet, s a gyűlölet agressziót, az pedig viszontválaszt generált. Sortüzek dörrentek, ártatlan emberek estek áldozatul és harcoló hősök tették életüket a haza oltárára.

Budapest forradalmi megmozdulásaival egy időben a soproni egyetemi ifjúság köreiben is nőtt az elégedetlenség. A hagyományok ápolásának tiltása, a kizárások, az Egyetem bányász és kohász karainak Miskolcra költöztetése, az otthoni szomorú hírek és a ifjúi szabadságvágy egyaránt elkeseredettséget szított. A szegedi egyetemisták felhívására Sopronban is azonnal megalakult a MEFESZ, s megfogalmazta követeléseit. A forradalom győzelme után az egyetemi ifjúság Sopronban is átvette az intézmény, sőt a város irányítását. Maga mellé állította a rendőrséget, a határőrséget, lefogta a városi pártvezetőket és az ÁVH állományát, megszervezte a rendfenntartást, az ellátást, ott volt a gyárakban a munkástanácsok alapításánál, ha kell kenyeret sütöttek, csaknem 150 teherautónyi segélyt, élelmiszert, kötszert, gyógyszert szállítottak a harcoló Budapestre, eligazították a menekülőket, lefogták a menekülő ávósokat.

Sopronban vér nélkül győzött a forradalom, és elindul az új élet. XX. századi történelme folyamán, 1921 után immár másodszor forrott össze elválaszthatatlanul az Egyetem és a Város történelme. Ezért is valljuk és hirdetjük büszkén, hogy Sopron a mi városunk, mi ezért a városért kétszer megharcoltunk. Ezért mondhatom el én itt ezt a köszöntőt. Ezért énekelhetjük tiszta szívvel: „Ha Sopron hív, mi ott leszünk, érette vesszen életünk".

Az öröm, a felhőtlen emelkedettség tiszta öröme 60 év előtt csupán 17 napig tartott, csak addig tarthatott. Ahogy 1848-ban nem győzhetett a forradalom a túlerővel szemben, úgy nem győzhetett 1956-ban sem. Miként 1849-ben orosz csizmák taposták porba, magasba emelt zászlóinkat, úgy 1956-ban is orosz tankok dübörögtek a kockaköveken. Megint elbuktunk, s Európa, a világ, ismételten csak szánakozva, tétlenül nézte egy nép haláltusáját.

A történelemből, a „tanítómestertől" tudható volt, hogy újfent ezrek kényszerülnek elhagyni a hazát, bizonyos volt, hogy a bukást megtorlás követi, s hogy Haynau igazsága – a börtön és a bitó – 117 év után megismétlődik. És a rendszerben ez esetben sem csalódtunk! Az orosz tankok árnyékából, a félelemtől vezérelve kétszázezer ember lépte át a határt, ezrek kerültek börtönbe, s a könyörtelen hatalmi elit több mint 250 embert – köztük a Forradalom emblematikus alakjait, az új Júdások hajdani elvtársait – küldött a halálba.

Az orosz lerohanás, a pesti forradalom bukásának hírére, az orosz tankok bevonulásakor, a fegyvert fogott soproni egyetemisták jelentős része – azaz a forradalom itteni vezetői – ugyancsak átlépte a határt, s ezzel az Egyetem és a város vérnélküli forradalma is elbukott. Bár bántatlanságot ígértek az Ausztriában várakozóknak, a rendszer bizalmi tőkéje annyira megcsappant, a hírek oly mértékben erősítet-

ték a félelmet, hogy a hazatérésről való szavazáson a végleges távozás mellett döntöttek. Ezt a mérhetetlen veszteséget csak az idő és a rendszerváltoztatás felszabadító öröme, az újabb kor többé-kevésbé kihasznált lehetőségei tompíthatják csak, de az elvesztett egyes embert, a megannyi mindenséget, örökre elvették tőlünk. És ez az, amit talán sohasem lehet megbocsátani.

Aztán voltak olyan éveink, amikor úgy tűnt, hogy a KÁDÁR-kor gulyáskommunizmusának liberális relativizmusa megint eloltja az izzó parazsat. A vezetéssel összekacsintó többség gazdasági alapú megalkuvásával, az erkölcsi igényesség hiányával, veszni látszott minden egykori magasztos cél. A forradalmat megtagadták, a forradalmárokat lehazaárulózták. Mindenki egy-egy szem volt a láncban – volt, aki tudatosan, volt, aki ismeretek hiányában. De azt is tudni kellett, hogy minden lánc olyan erős, mint amilyen leggyengébb láncszeme. S szerencsére voltak olyanok is, akik elveikben szilárdan megmaradva elszaggatták az állampárt láncait, tárgyalásokra, meghátrálásra kényszerítették a teret veszetett hatalmi elitet.

1956 forradalma 33 év után mégis győzött – talán csak a valódi katarzis maradt el – kikiáltatott a Köztársaság, a szabad választásokon életre hívott új parlament elindította végre sokat szenvedett hazánkat a tényleges demokrácia útján.

Hatvan év, az két emberöltő! Hazánk lakosságának döntő többsége azokban a dicsőséges napokban apró gyermek volt, illetve azt követően született. Számukra, számunkra 1956 már nem személyes élmény, hanem történelem. Történelem, mint a Honfoglalás, az Államalapítás, mint Dózsa Parasztháborúja, a Rákóczi Szabadságharc, vagy az 1848/49-es Forradalom és Szabadságharc. A mi generációink a történelemórákon mindezekről tanultak, de csak a rendszer ideológiai alapjain. 1956-ot a mi tankönyveink ellenforradalomként jelezték, résztvevőit, pedig ellenségként állították be. Pedig az emberek zöme azokban a napokban döntő többségében a forradalom oldalán állt, azonosult a forradalommal, tehát az egész nép ellensége volt önmagának. A hazugságok a dialektika jegyében ilyen furcsa magyarázatot eredményeztek. Ez az ellentmondás folyamatosan ott feszült tudatunkban.

Az is sajátságos volt, hogy az akkori történetírásnak sohasem a győzelem, hanem mindig a bukás bemutatása volt a fontos. Mert a nemzet győzni, mindig összefogással győzött, a bukást, pedig mindig a széthúzás és az idegen hatalmak előtti kényszerű behódolás jelentette. A nemzettudat elmélyítése, igazi értékeink ápolása, a függetlenség hirdetése nem volt összeegyeztethető a proletár internacionalizmus szovjet mintájú értelmezésével. És nemcsak 1956-ot nem lehetett ünnepelni, de 1848-at sem, mert túl sok volt az áthallás, a történelmi párhuzam. A rendszer félt – mert akinek nem tiszta a lelkiismerete az fél – és volt is mitől félnie! 1989-ig kellett várnunk, míg beteltek napjai.

Ünnepeljünk, legyünk együtt Egyetem és Sopron e felemelő napokban, mint tettük azt 1956-ban!

Tisztelt Egyetemi Ifjúság!

Tudatosítsák magukban és hirdessék, hogy abban a félévszázadban, történelmi mércével mérve az a 17 nap volt a legtisztább és az utókor számára feltétel nélkül vállalható időszak.

Prof. Dr. Faragó Sándor
rektor

SURBÁN FRANG ZOLTÁN

1956. október 23.

Rossz kegyelmen éltünk szent hazánkban,
alázott szívvel, fosztott mostohán,
csak némán öleltük jó anyánkat,
és titkolt könnyünk folyt a nagy Dunán.

Hajtott fővel és dugott ököllel
hallgatva éltünk új igánk alatt,
jajunk csírázott az ősi földben,
míg végre egyszer szárba fölfakadt:

A nép szívének vad dobbanása
fellobbant az uccák néma hosszán,
és harcolt a nemzet ifjúsága
halálra szántan hős apák nyomán.

Hullott a vér a pesti köveken,
a gyászos égre fröccsent, mint a vád,
széthullva minden messzi végeken:
hős e nép, hős a pesti ifjúság.

És hullt a vér Pesten és vidéken,
és átzúgott minden kicsiny tanyán:
ne égjen rajtunk tovább a szégyen,
jöjjön inkább a vég, a hős halál.

Tankok dübögtek mint a végítélet,
áttörve véren és imás dalon,
bombáztak a szovjet harci gépek,
és csorgott a vér földön és falon.

De Pest már többé meg nem alkuszik,
a nép jogától többé el nem áll,
hiába ÁVÓ, szovjet harckocsik,
szabadság napja kelt fel Pest-Budán.

Dávid és Góliát

Mint egykor Dávid és Góliát,
valóban most úgy áll
magyar maroknyi nép
s a szovjet óriás.

Az óriás rettegett, konok,
s amerre jár, romok
jelzik a harc nyomát
és friss magyar sírok.

A vége hogy mi lesz, nem tudom,
de dal zeng szent húron:
ne félj hazám, nem győz
Góliát Dávidon!

(*A soproni költőről részletesen a 14. oldalon olvashatnak.*)

BUJDOSÓ ALPÁR OKLEVELES ERDŐMÉRNÖK, AZ 1956-OS MEFESZ ELNÖKÉNEK BESZÉDE

Elhangzott 2006. október 24-én Sopronban az egykori SOTEX Kultúrházban az 1956-os díszünnepségen

Hölgyeim és Uraim!
Kedves Barátaim!

Utoljára 50 éve és két napja voltam ebben a teremben. Nehezen tudom elmondani, mekkora örömet okoz nekem, hogy most újra itt lehetek. Szívesen megosztanám Önökkel is/Veletek is ezt az örömérzést, mert szeretném úgy ünnepelni az évfordulót, ezt a napot, mint a franciák július 14-ét. Nem, nem a hadsereggel, a felvonuló légióval, páncélosokkal, a légierő fülsüketítő dübörgésével, nem! Úgy, mint az ország polgárai ünneplik, jókedvvel, majálissal, búcsúkkal. Ahogy egy nemzet ünnepli azt, hogy fel tudta mutatni a világnak a lehető legmodernebb társadalom modelljét, a demokráciának, az emberi létnek azt a formáját, melyért érdemes volt forradalmat csinálni, melyért érdemes volt álmodni, idealista módon hinni.

Melyik nagy nemzetre gondolnak Önök/gondoltok Ti? Mert én azt hiszem, hogy október 23-a ez az igazi örömünnep. Július 14-e a szabadság, egyenlőség, testvériség magasztos gondolatát adta az emberiségnek, és azokban az októberi napokban – ha rövid időre is – megvalósult a száz éve megálmodott szabadság, egyszerre természetes lett közöttünk az akkor már csaknem egy évtizede szóvirágként szajkózott egyenlőség, és a városért, az embertársainkért, polgártársainkért vállalt felelősségben a testvériség. Ez olyan tisztán és csillogóan vetült az ország, mi több egész Európa égboltjára, hogy még a franciák, még a hollandók ereiben is egy töredéknyi pillanatra megállt a vér. Mert ők igencsak szkeptikusak voltak a magyarokkal szemben: két világháborúban ellenség, két világháborúban a vesztesek oldalán. A másodikban olyan szövetségben, mely egész Európának a kitörölhetetlen borzalmat jelentette. Különösen a hollandoknak.

De szkepticizmus másutt is volt. Még ott is, ahol élek és ahonnan jövök; úgy gondolták, hogy ezek a rebellis magyarok csupa önzésből rugták szét azt a jó kis otthonos monarchiát (már akinek!). Úgy gondolták, hogy az egyetemisták nem viselkedtek tisztességesen a soproni népszavazásnál sem. Itt is leadták voksukat, meg ott is. Így született meg ez a kitüremkedés a térképen, ez a soproni zsák, pedig a város Burgenland fővárosának volt szánva. (Egyszerre nem is találtak másikat: az első főváros Sauerbrunn, Savanyúkút lett. Hol is van?) És csupa juxból, csupa virtusból ezt a soproni egyetemisták megakadályozták.

Nem Hölgyeim és Uraim, nem kedves Barátaim!

Ez a nemzet, ezek az októberi fiatalok nem vicceltek, nem virtusból cselekedtek, mint talán még soha a történelemben, vagy legalábbis nagyon régen. Mert egy nemzetnek egyszer egy évszázadban adatik meg olyan pillanat, mint nekünk 1956 októbere. Olyan pillanat, ahol nemcsak a világ népei felejtették rajtunk a szemüket, hanem mi is egy pillanatra, a történelem egy pillanatára jól éreztük magunkat ebben a hazában. Jól éreztük magunkat, mert bár mindenki elmondhatta mindig a saját véleményét, senki sem hurrogta le, és ha voltak is a vélemények között különbségek, ellenségek nem voltak. Az ellenségeskedést, a gyűlölködést egy időre száműztük az országból. Mert nem volt időnk rá? Nem hiszem. Bár mindenki végezte a rámért, a magamagától vállalt munkát, becsületesen és lelkiismeretesen, a diákparlament az ábrázoló előadótermében permanensen ülésezett: mindig oda lehetett menni, mindig el lehetett mondani, amit gondoltál. És el is mondtad. Egyszerűen a mindennapi jóérzésünk kívánta meg, hogy ne gyűlöljük – még ellenségeinket se. Amikor a BBC televíziójának riportere, Mikes György, megkérdezte, büszkén mondhattam, hogy - „igaz, az ÁVÓ-sokat megkerestük, letartóztattuk –, ám úgy döntöttünk, hogy nem mi akarunk ítélkezni felettük, hanem ezt majd független bíróságra bízzuk."

Ez a jókedv, az életnek ilyen szeretete és a tisztességes cselekvés szándéka hatott át itt ebben a városban mindenkit. Olyan 12-14 éves fiú kísért egy megbilincselt ÁVÓ-st nála hosszabb dióverővel, ha tudjátok mi az, a MEFESZ-hez:

– Elnök úrnak jelentem, ezt az ÁVÓ-st előállítottam!

– Köszönöm, nemzetőr polgártárs! A foglyot átvettem.

A kamasz polgártárs mosolyogva hátraarcot végzett, mert úgy érezte, hogy teljesítette a kötelességét. Az ő mosolya, az ő jókedve jellemezte valamennyiünk hangulatát, valamennyiünkét, a városban és az egyetemen. Már az első napokban megalakult az Ideiglenes Nemzeti Tanács, melynek feladata a városi közigazgatás irányítása lett volna. Igen ám, de a városházán, a városi tanácsban ülő hivatalnokok nem tűntek igazán bizalomgerjesztőnek. Új, akivel ki lehetett volna cserélni, pedig nem volt. Jószívvel emlékszem Takács Endrére és Peéry Rezsőre, akik e testület vezetőiként úgy láboltak ki a tanácstalanságból, hogy megkeresték a MEFESZ-Bizottságot, mennyiben tudna a Tanács segítségére lenni. A MEFESZ együttműködést ajánlott, hiszen akkor már a hallgatók jónéhány ún. osztályon a vegyvédelem kék overálljában, nemzetiszínű karszalaggal, benne a reményeinket felajzó V betűvel, teljesítettek szolgálatot a város – és a megye – minden részében, ahol szükség volt rájuk.

Az egyetemek MEFESZ-Bizottságai, az időközben megalakult Munkástanácsok és a Nemzeti Tanácsok általános sztrájkot hirdettek mindaddig, amíg a szovjet csapatok ki nem vonulnak Magyarország területéről. Így mi is Sopronban.

Már aznap este megjelentek a soproni sütőipar képviselői azzal a kérdéssel, hogy a sztrájk vajon rájuk is vonatkozik-e? Mert akkor nem tudnak, nem fognak kenyeret sütni. A Nemzeti Tanács viszolygott attól, hogy a város gyerekeinek, a lakosságnak nem lesz kenyere. A MEFESZ meg attól, hogy lassanként letöredezik a sztrájk éle, és nem lesz többé fegyver a forradalom kezében. Hosszú volt a tanácskozás. Végülis az a döntés született, hogy a kékoverállosok fognak kenyeret sütni – a pékmesterek irányítása alatt. Ők nem dolgoznak, mégis lesz kenyér.

Így is lett. Mindenki jól járt, csak a hallgatók nem aludtak az éjszaka. Másnap délelőtt újra jelentkeztek szolgálatra.

Hogy miért, hogy honnan vették az erőt, honnan a lendületet, a kötelességtudást?

Máig se tudom megválaszolni. Csak a budapesti Műegyetem professzora, Muttnyánszky Ádám szavai jönnek újra és újra elő emlékezetemben:

– „Menjetek fiaim! Fontosabb dolgotok van ma nektek, mint a mechanika óra."

Ezzel – mielőtt elkezdte volna – befejezte az órát. A hallgatók felálltak, és kisiettek az október 23-i tüntetésre.

De hadd zengjem e helyt a Főiskola – vagy ma már egyetem – professzorainak dicséretet! A MEFESZ ún. Elvi Bizottsága, az a bizonyos csúcs, megszállta az igazgató – akkor így hívták a rektort – irodáját. Itt ülésezett permanensen, éjjel és nappal. Jómagam az igazgató úr karosszékében aludtam. Elképzelhető, milyen disznóólat és szemetet hagytunk magunk után. Amiért most, itt, utólag elnézést kérek.

Mindennek ellenére Roller Kálmán, az igazgató és Tuskó Ferenc igazgatóhelyettes egész nap jelen voltak, hogy a MEFESZnek

jótanáccsal, tapasztalattal segítségére lehessenek. Staszney Albert, az ábrázoló geometria professzora, akitől diákparlament céljaira elrekviráltuk előadótermét, minden nap reggel 8-kor megjelent az egyetem előtt, és ott mindenkinek, aki egy pillanatra megállt, kiselőadást tartott az angolszász demokráciáról. Egyszer én is odahallgattam:

– Tisztelt uraim, Angliában, Amerikában mindenki mister. Franciaországban monsieur. Németországban Herr. Miért nálunk elvtárs? Hátha nem is az? Miért ne lehetne mindenki úr?

Perlaki Ferenc adjunktus és Vancsura Rudolf tanársegéd pedig egyenesen a MEFESZ Bizottság egyes osztályain dolgoztak, s ha nem tévedek, éppen a katonai csoport megalakításában, az egyetemisták felfegyverzésében vettek részt.

Lám, mire ide jutottam, pont abba a verembe estem, melyet messze el akartam kerülni. Öreg emberek mindig emlékeznek, a múltban élnek. „Ja-ja, így volt az akkor, nem ám úgy, mint ma." Ám mégse: tőlem a mondat második felét soha nem fogják hallani, mert azt hiszem, hogy ami ma történik, ugyanolyan fontos, mint ami ötven éve velünk történt. Csakhogy Önök/Ti magasabb szintről indultok, mint mi anno dacumál. Többet tudtok a világról, jobban bejártátok, mint akkoriban mi. Tudniillik sehogyse. Mikor egy nehéz nap után a kantinban megettem egy szendvicset, az egyik kollegina ezt – a nektek ma furcsának tűnő – kérdést tette fel:

– Ha majd minden jóra fordul, és mi is befejezzük itt a munkát, ha mindennek vége lesz, akkor ugye egyszer kimegyünk Bécsbe? Egykét napra?

Igen, akkor Bécs messze volt. A határ átjárhatatlan. A külföld titokzatos.

Kikerültünk. Ki Bécsbe, ki Párizsba, ki Londonba, ki New Yorkba. És elkezdtük „megtanulni" a világot. Ma már a határ nem átjárhatatlan. Ma már az információ gyorsabban terjed, mint az influenza. Érdemes odafigyelni rá. Az ország határain nem égig érő hegyek állnak, melyek elzárják a kilátást nyugat felé, észak felé, vagy akár dél felé. Ki kell tekinteni a világba, és ha még nem tanultuk volna meg, hogyan működik, meg kell tanulni. Mert különben úgy járhattok, mint mi annak idején.

Elmondom.

Nagy Imre miniszterelnök a november 4-i szovjet bevonulás hírére megbízta Kéthly Anna államminisztert, hogy induljon delegációval New Yorkba, az ENSZ-hez, segítségért, ha lehet kéksisakos UNO-csapatokért. Bécsből jövet Sopronban arra kérte a MEFESZ-t, hogy adjon fegyveres kísérő őrséget Budapestig. Ez akkor már lehetetlen volt. Sopronban kellett összeállítani a küldöttséget. Mivel kíséretében csak szociáldemokrata újságírók voltak, a Nemzeti Tanács és a MEFESZ kívánságára a miniszter asszony delegációjába vette a MEFESZ, és így a magyar egyetemisták képviselőjét, engem. Azt hittük, hogy a megbízás napok alatt megoldható, lebonyolítható. Az én teljesen elrugaszkodott elképzelésem szerint az UNO intervenciós csapattestei valahol készenlétben állomásoznak, csak a parancsra várnak, és máris indulhatnak.

Ez volt az a tévedés, mely abból származott, hogy nem tudtuk megtanulni, nem engedték megtanulni, hogyan működik a világ. Hogy van Biztonsági Tanács, benne vétójog, melyből 1 a Szovjetunióé, és csupán, ha ez a testület egyhangúan dönt, akkor lehet megszervezni azt a bizonyos bevetendő katonai egységet.

A tévedés következményeit már a történelemből tudjuk. Elkeseredésemben arra kértem Kéthly Annát, hogy juttatna legalább Bécsbe vissza. Segített. Búcsúzáskor ezt mondta:

– Fiatalember, magát felkapta a történelem szele, mint egy falevelet. Vigyázzon magára, őrizze meg hitét, és képviselje hűen azokat, akik megbíztak magában.

Bujdosó Alpár
az 1956-os MEFESZ elnöke

A MEFESZ 16 PONTJA

A Soproni Egyetem karai állást foglaltak népünk szabadságharcának szent ügyében.

A Soproni Egyetem karainak 16 pontjai (részlet)

Több szövegváltozat is elterjedt, a pontok sorrendje is változó, valamint ismertek 10, 11, 14, 16 és 17 pontos változatok is. Ennek oka az volt, hogy a késő esti végleges formába öntés után már nem volt olyan kiadó, amelyik a másnapi megjelenést biztosítani tudta volna. Ezért diktálva, kézírással sokszorosították, stencilezve terjesztették.

A 16 pont a következő volt:

1. Vonják ki a szovjet csapatokat! (Ezt kiáltották hozzá:"Ruszkik haza!")
2. Új, alulról kiinduló választások legyenek az MDP-ben (Magyar Dolgozók Pártja)! Válasszanak új KV-t (Központi Vezetőséget), hívják össze a pártkongresszust!
3. Nagy Imre alakítson kormányt, a sztálinista-rákosista bűnösöket váltsák le!
4. Nyilvános tárgyalást Farkas Mihály és társai ügyében! Vonják felelősségre Rákosit!
5. Általános, egyenlő, titkos választásokat, több pártot, új nemzetgyűlést, sztrájkjogot!
6. Vizsgálják fölül a magyar–szovjet, illetve a magyar-jugoszláv kapcsolatokat a kölcsönös be nem avatkozás jegyében!
7. Szakemberek bevonásával szervezzék át a gazdasági életet, a hazai adottságok és a nép létérdekei alapján!
8. Hozzák nyilvánosságra a külkereskedelmi szerződéseket (a magyar közvélemény nem tud semmiről), a jóvátétel tényleges adatait, adjanak tájékoztatást a magyar uránról! (az 1947. április 10-ei párizsi békében foglalt jóvátétel tízszeresét rabolták el!)
9. Vegyék teljes revízió alá az ipari normákat, vizsgálják ki a bérköveteléseket, állapítsák meg a munkás létminimumot!
10. Fektessék új alapokra a beszolgáltatás rendszerét, az egyénileg vállalkozók kapjanak a TSZCS-kkel egyenrangú támogatást!
11. Független bíróság vizsgálja felül az összes politikai gazdasági pert, bocsássák szabadon az ártatlanul elítélteket, szállítsák haza a SZU-ba (Szovjetunió) hurcolt foglyokat!
12. Teljes vélemény- és szólásszabadságot, szabad rádiót, MEFESZ újságot! Ismerhesse meg mindenki saját káderadatát!
13. Távolítsák el a Sztálin-szobrot! Helyére 1848–49-es emlékmű kerüljön!
14. Új, nemzeti jellegű címert! A katonáknak új, a magyar hagyományoknak megfelelő egyenruhát! Március 15. legyen nemzeti ünnep, október 6. nemzeti gyászünnep és tanítási szünet!
15. Szolidaritást a lengyel néppel!
16. Október 27-én üljön össze egy országos diákkonferencia, ahol megvitatják a követeléseket!

A MAI FIATALOK SEM FELEJTIK '56 ÜZENETÉT

„Múltunk a mi legfőbb erényünk"

A maihoz hasonló ünnepi alkalmak lehetőséget kínálnak a nagyívű események hétköznapi értelmének leleplezésére. Az ego megszűnik létezni – és ha csak egy rövid időre is – a jelen lévők közössége a kollektív emlékezet magasabb szintjére lép, közösen hajtva fejet a történelmi események nagy alakjai előtt.

Mindez Babits Mihály sorait juttatja eszembe „A múlt nem halt meg, hanem hat ránk, él testünkben, lelkünkben, egész valónk… eredője. Minden jelen pillanat magában fogalja az egész múltat és valamit ad hozzá."

'56 emblematikus története Budapesten, Rákosi Mátyás nevével fémjelezhető politikai és gazdasági konstelláció ellen induló békés tüntetésből bomlott ki és azzá a fegyveres felkelésé vált, ami aztán az egész országra kiterjedő forradalmi légkört teremtett. A „lyukas lobogó" alatt egy szebb jövő reményében a kormány ellenes tüntetők közül sokan életüket áldozva merültek meg az összecsapások infernójában. Emléküket 1990 májusa óta a forradalom október 23-ai kezdőnapja, a Magyar Köztársaság nemzeti ünnepe őrzi.

Sopron város és intézményünk történelme összeforrt. Ékes tanúbizonysága az Ágfalva alatt elesett főiskolás hősök életáldozata, vagy éppen 56' forrongó eseményeinek légkörében embert próbáló fegyelemmel helytálló hallgatóink példája. Tetteiket ezekben a pillanatokban az egyéni érdeket feloldó hazafias közösségépítő igazságérzet vezette.

Nemcsak Budapestet, Sopront is megérintette e forradalom változást szomjazó légköre, azonban a fővárosiaktól eltérő módon zajlottak le a helyi események. Had emlékezzem meg néhány gondolatban mindazokról, akik részesei voltak a soproni '56-os eseményeknek. Azokról, akik a demokratikus és szabad magyar haza a boldogabb élet őszinte hitével próbálták kiutasítani a kommunista eszméket hazánkból.

A soproni főiskolás hallgatók éppen 59 évvel ezelőtt néma felvonulással kapcsolódtak be az országszerte zajló megmozdulások sorába. A némán vonuló fiatalok így adták tudtára a „Hűség Városának" lojalitásukat, elkötelezettségét a forradalom őszinte szellemiségéhez. A békés demonstráció nagy hatással volt a város lakosságára. A felvonuló főiskolás ifjak koszorúját egy bányamérnök és egy erdőmérnök hallgató a Tűztorony tövében lévő 1848-as forradalom és szabadságharc emlékművénél helyezték el.

A fővárostól eltérően Sopronban vér nélkül zajlott a forradalom, ami részben annak tudható be, hogy a város polgársága és a forradalmi megmozdulás szellemiségével azonosuló csendőrség, határőrség nem konfrontálódott a felkelőkkel. Megfogalmazott követeléseikkel egyetértettek. Olyanfajta egységről tettek tanúbizonyságot Sopron lakosai, ami példa értékű, és csaknem egyedülálló volt ezekben a vészterhes időkben.

Az főiskolai értelmiség teremtő akaratának néhány példáját hadd említsem meg:

Nemzeti színű szalaggal karjukon felfegyverkezve járőröztek Sopron utcáin, és őrködtek a középületeknél.

A segélyszállítmányok szétosztásával és őrzésével biztosították, hogy azok sértetlenül célt érjenek. Az egykori tornateremet a segélyszállítmányok elosztására és tárolására rendezték be. Teherkocsikon nem egyszer tanáraikkal kísérték a vérplazma és gyógyszer szállítmányokat egészen Budapestig.

A forradalmi lázban égő fiatalság november 4-ig ember feletti akarattal és odaadással viseltettek a forradalom ügyéért. Már szinte érezhető volt a szabadság íze, amikor a kommunista rezsim kiszolgálóinak árulása nyomán bevonultak a szovjet csapatok. A remény szertefoszlott. A hallgatók közül 550 fő hagyta el a soproni Alma Matert a kétszázezer távozó magyar szomorú soraiba állva, akik csak a végleges emigrációban látták egy jobb jövő reményét.

Miskolcon a második szovjet intervenció során az ellenséges csapatokat lövések fogadták az Egyetemvárosban: a diákok tüzet nyitottak az orosz katonákra. A harcban Kölber Gábor elsőéves bányagépész és Kiss Gábor elsőéves gépész hallgatók életüket vesztették. Molnár Kálmán III. éves gépészmérnök hallgató ugyanitt szenvedett súlyos sérüléseket, mikor egy szovjet kézigránát mindkét lábát leszakította. Példát statuálva a szörnyű kínokat kiállt egyetemistán – mint a forradalom mementóját – a kommunista rendszer az ország minden egyeteméről kitiltotta. A megaláztatás elől Svájcban talált menedéket, ahol két műlábbal és erős lélekkel Zürichben szerzett villamosmérnöki oklevelet. Sosem tért többé haza. Batta Bertalan okl. erdőmérnök Budapesten vesztette életét a tűzharcokban.

Nem feledjük őket, és azokat sem, akik elhagyni kényszerültek szeretett hazájukat azzal a reménnyel, hogy egy másik nemzet oltalma alatt, de örök életükre idegenként kezdjenek új életet.

Miért győzhetett az elfojtott 56-os forradalom?
Mert maga volt a csoda! Születésében, rövid őszinte fellángolásában és halálában egyaránt. Olyan viszonyok között született, ahol elképzelhetetlennek tűnt, hogy a szent akarat legyőzheti az elnyomás és megaláztatás poklait. A csoda üzenete legmélyebben azonban halálában rejtezik. Kátránypapírba tekerve, arccal lefelé temették el, de feltámadott magalázott hamvaiból, és tovább él kollektív emlékezetünkben mindazokkal együtt, akik akkor hitet tettek mellette s ezt vérükkel pecsételték meg!

Az üzenet mindannyinké! '56 elnémult fegyverropogásának, leomló önkényuralmi jelképeinek végső üzenete.

Erkölcs, őszinteség, bajtársi hazaszeretet. Az idő felett álló örök szellemi értékek! A diktatórikus ideológiák nem vezetnek előre. Értékrendünk alapja csakis olyan eszmeiség lehet, melyet bármely történelmi pillanatában vállalhatunk.

Politikai meggyőződéstől, társadalmi helyzettől, anyagi ellátottságtól függetlenül magyarságunkban mind egyek vagyunk. Mi a Selmeci Alma mater kései utódai nemzeti identitásérzetünk mellett elődeink szellemi örökségében is osztozunk. Mindez együtt olyan erkölcsi mérce, ami mindenkor kötelez!

„Múltunk a mi legfőbb reményünk. Erkölcsi tőkénk: volt egy történelmi pillanat, amikor Magyarország elfelejtett félni. Szívünkben őrizzük, tetteinkben védjük-óvjuk e csodálatos pillanat emlékét!" (Pilinszky János)

Bende Attila
erdész valétaelnök (2016)

(Elhangzott 2015. október 23-án az egyetemi ünnepi megemlékezésen)

Egy nagy vers születése

MÁRAI SÁNDOR: MENNYBŐL AZ ANGYAL

„Nem érti ezt az a sok ember, mi áradt itt meg, mint a tenger?"

Márai Sándor az 1956 tragikumát megörökítő Mennyből az angyal című versének nem akad párja a '45 utáni magyar lírában. Aligha vitatható tény, hogy a nagy magyar írók közül az egyik legkülönösebb életpálya Márai Sándoré. Kivételesen hosszú az életideje is. Szinte egyidős volt a huszadik századdal: 1900-ban született, április 11-én, éppen öt évvel korábban, mint József Attila, ám jómódú kassai polgárcsaládban. Márai Sándort nemcsak a bombák fosztották meg a lakóhelyétől, hanem a politikai diktatúra a hazáját is elvette, többé nem térhetett vissza Magyarországra, s távol idegenben kellett meghalnia. Márai 1948-ban elhagyta az országot, de még a közelében maradt abban a reményben, hátha adódik lehetőség a visszatérésre – nem adódott. Már az Egyesült Államokban élt emigrációban, amikor kitört az 1956-os forradalom. Fölcsillant benne a remény, hogy hazatérhet, és azonnal Münchenbe repült – majd mély csalódással és szomorúsággal élte meg a forradalom leverését. 1989. február 21-én a kaliforniai San Diegóban halt meg. Márai Mennyből az angyal című költeménye a fájdalom, a harag és a remény verse.

A verset elmondja Bende Attila és Orbán Júlia 2016. október 23-án.

Márai Sándor: Mennyből az angyal

MENNYBŐL AZ ANGYAL – MENJ SIETVE
Az üszkös, fagyos Budapestre.
Oda, ahol az orosz tankok
Között hallgatnak a harangok.
Ahol nem csillog a karácsony.
Nincsen aranydió a fákon,
Nincs más, csak fagy, didergés, éhség.
Mondd el nekik, úgy, hogy megértsék.
Szólj hangosan az éjszakából:
Angyal, vigyél hírt a csodáról.

Csattogtasd szaporán a szárnyad,
Repülj, suhogj, mert nagyon várnak.
Ne beszélj nekik a világról,
Ahol most gyertyafény világol,
Meleg házakban terül asztal,
A pap ékes szóval vigasztal,
Selyempapír zizeg, ajándék,
Bölcs szó fontolgat, okos szándék.
Csillagszóró villog a fákról:
Angyal, te beszélj a csodáról.

Mondd el, mert ez világ csodája:
Egy szegény nép karácsonyfája
A Csendes Éjben égni kezdett –
És sokan vetnek most keresztet.
Földrészek népe nézi, nézi,
Egyik érti, másik nem érti.
Fejük csóválják, sok ez, soknak.
Imádkoznak vagy iszonyodnak,
Mert más lóg a fán, nem cukorkák:
Népek Krisztusa, Magyarország.

És elmegy sok ember előtte:
A Katona, ki szíven döfte,
A Farizeus, ki eladta,
Aki háromszor megtagadta.
Vele mártott kezet a tálba,
Harminc ezüstpénzért kínálta
S amíg gyalázta, verte, szidta:
Testét ette és vérét itta –
Most áll és bámul a sok ember,
De szólni Hozzá senki nem mer.

Mert Ő sem szól már, nem is vádol,
Néz, mint Krisztus a keresztfáról.
Különös ez a karácsonyfa,
Ördög hozta, vagy Angyal hozta –
Kik köntösére kockát vetnek,
Nem tudják, mit is cselekesznek,
Csak orrontják, nyínak, gyanítják
Ennek az éjszakának a titkát,
Mert ez nagyon furcsa karácsony:
A magyar nép lóg most a fákon.

És a világ beszél csodáról,
Papok papolnak bátorságról.
Az államférfi parentálja,
Megáldja a szentséges pápa.
És minden rendű népek, rendek
Kérdik, hogy ez mivégre kellett.
Mért nem pusztult ki, ahogy kérték?
Mért nem várta csendben a végét?
Miért, hogy meghasadt az égbolt,
Mert egy nép azt mondta: „Elég volt."

Nem érti ezt az a sok ember,
Mi áradt itt meg, mint a tenger?
Miért remegtek világrendek?
Egy nép kiáltott. Aztán csend lett.
De most sokan kérdik: mi történt?
Ki tett itt csontból, húsból törvényt?
És kérdik, egyre többen kérdik,
Hebegve, mert végképp nem értik –
Ők, akik örökségbe kapták –:
Ilyen nagy dolog a Szabadság?

Angyal, vidd meg a hírt az égből,
Mindig új élet lesz a vérből.
Találkoztak ők már néhányszor
– A költő, a szamár, s a pásztor –
Az alomban, a jászol mellett,
Ha az Élet elevent ellett,
A Csodát most is ők vigyázzák,
Leheletükkel állnak strázsát,
Mert Csillag ég, hasad a hajnal,
Mondd meg nekik, –
mennyből az angyal

New York, 1956

EGYET AKARUNK (1956)

„A bátrabbak véleményt nyilvánítottak”

Az ötvenhatos forradalmat átélők közül már kevesen vagyunk. A megbízhatóan emlékezők száma rohamosan csökken. A médiában hallható, olvasható tájékoztatók nagy részét az internetről szedik, halásszák össze. Ezek egy része nem a tényleges történéseket adják vissza, hanem az írói fantáziával rendelkezők termékei.

1956-ban utolsó éves egyetemi hallgató voltam Sopronban. A tanulmányaim mellett jutott idő a könyvtárban elérhető újság olvasásra is. Kisebb-nagyobb csoportban tárgyaltuk meg a politikai-gazdasági témákat, a légkör tette ezt lehetővé, azelőtt az egymás iránti bizalom hiányában erre gondolni sem mertünk. A bátrabbak már véleményt is nyilvánítottak. Fontosabb témáink voltak:

– az ország függetlenné válása, elég volt a „baráti vendéglátásból”,

– a Szovjetunióba elhurcoltak, a hadifoglyok hollétének, sorsának megismerhetősége, szabadon engedése,

– a gazdálkodók kényszerszövetkezetekbe kényszerítésének megszüntetése,

– a sajtószabadság megengedése,

– a szabad választások kiírása.

Az újságolvasás, a vitakörök megléte sajnos nem jelentette, hogy széles politikai látókörrel, ismeretekkel is rendelkeztünk volna; legalábbis a nagypolitika terén nem!

Nem számoltunk a nyugati nagyhatalmak magatartásával, azt gondoltuk, hogy Magyarország kiválásával gyengül a keleti tábor és ez nekik is érdekük. Ez a változásokat mozgató szegedi egyetemisták, de a mi hiányos nagypolitikai ismereteinkre is vonatkozik. A II. világháború után a világhatalmi rendszert felosztó győztes nagyhatalmak a csekély stratégiai szerepű Magyarországért nem húztak ujjat a szovjetekkel.

Én abban a meggyőződésben éltem, hogy a változást nálunk mindenki akarja. A nagygyűléseken, a békés felvonuláson erről győződtem meg! Mi akkor nem akartuk a nagybirtokosok, gyárosok hatalmának visszaállítását. Akartuk a fentiekben leírtakat. Nem szervezkedtünk a Szovjetunió ellen, de szószólói voltunk a kényszermegszállás megszüntetésének!

Sopronban az események – a többi egyetemhez – főiskolához hasonló tartalommal zajlottak, esetleg némi időelcsúszással. Forradalmi Bizottság (FB) a teendők irányítására, összefogására jórészt az addigi ifjúsági szervezet vezetőiből állt. Ők már az októberi nagygyűlésen, az elnökségen ültek. Ezen nagyon elcsodálkoztam. Az egyetemisták átvették a közigazgatás, a közellátás irányítását. Én nem voltam tag semmiféle vezetőségben „közügy szolgálója voltam”! Az első napokban közellátási feladatokat láttam el. Éjjel élelmiszert, főként tejet és kenyeret szállítottunk a boltokba, hogy a reggeli nyitáskor zavartalan legyen a lakossági ellátás.

A Kossuth téri véres események után vált élessé nálunk is a helyzet. A Forradalmi Bizottság döntése alapján fegyverekhez jutottunk. Kézi fegyvert – tudomásom szerint – először csak a végzős ötödévesek (egy része) kaptak. Ebben logika is volt, mert mi még hallgattunk katonai ismeretek c. tantárgyat katonatiszti előadókból, volt katonai tanszék. 1953 nyarán a Böhönyei Erdőkben állomásozó tüzér egységnél kiképző „kínzó” táborban is részt vettünk. Földben ásott kb. 2.5x2m-es gödörben laktunk négyen, úgy egymás hegyén, hátán. Mi „bunkerlakók” úgy vélekedtünk, hogy az egyetemisták foglalkoztatására összeszedték az országban az alacsony iskolázottságú, vagy anélküli szadistákat. Közben a hatalom úgy tapasztalta, az egyetemisták nem feltétlen hívei a rendszernek és megszüntette az egyetemeken a katonai oktatást, majd a nyári kiképzéseket is ezzel összhangban. Velünk egy életre meggyűlöltették a katonaságot és a hatalmat is, amelyik ilyen bánásmóddal „képezi ki” a „szocialista hazát védő” iskolázott katonáit.

Budapest, 1956. október 23.

A fentieket azért írtam le, hogy indokoljam, miért kaptunk mi végzősök lőfegyvert a kezünkbe. Volt, illetve kellett annyi alapismerettel rendelkeznünk, hogy a kézifegyvert tudjuk kezelni.

A közellátási feladatok után a kapuőrséghez kerültem, ahol az volt a kötelességem, hogy néhány társammal az egyetemi autonómiát biztosítsuk. Nyugodtan, de határozottan igazoltassuk a kiskapun, a portánál belépni szándékozókat. Hallomásból tudtam, hogy több börtönkaput kinyitottak és a kiszabadultak egy része nyugatra igyekezett, elég sokan voltak. Ők minél előbb szerettek volna átjutni a határon, amihez a Forradalmi Bizottságtól igyekeztek valamilyen támogatást szerezni. Ilyenkor felszóltam az F. B-hoz, lejött egy tag és felkísérte, aki motozás, iratellenőrzés után. Velük szemben is figyelmesen, határozottan jártunk el.

Már a forradalom végnapjain történt, hogy egy személy kezében puskával a Forradalmi Bizottsághoz akart bejutni. Mondtam neki, hogy az egyetem autonóm terület, oda fegyverrel nem juthat be senki, főként ennek érvényesítéséért van a kapuőrség. Fegyverét hagyja itt a kapuőrségnél és felkísérjük a Forradalmi Bizottsághoz. Erre fegyverét rámfogta és ordította, hogy az országban, Budapesten vér folyik, én pedig szabályokat akarok vele betartatni! Forróvá vált a helyzet; melyik fegyver sül el előbb? Mert én is fegyvert fogtam rá. Néhány kapuőr még közbelépett fegyverrel és erre már átadta a fegyverét. Felszóltam az F. B-hoz, lejött egy tagja aki felkísérte. Túl közel álltunk egymáshoz a biztos találathoz, ő neki még látszatra is nagyobb volt a gyakorlata a fegyverhasználat terén. Az arca, ruhája szénporos volt, valóban lehetett a forradalom harcosa, de lehetett egy ravasz gyilkos is! Ma is úgy látom, a kormányőrség határozott fellépése jogos volt. Életben maradásom csoda volt, avagy az Isten gondoskodása? Döntse el a kedves olvasó.

(Részlet dr. Váradi Géza – A Remény újraálmodója című kötetéből.)

DR. ILLYÉS BENJÁMIN VISSZAEMLÉKEZÉSE

„Az 1956-os soproni forradalmi eseményekben az egyetemi ifjúság meghatározó szerepet játszott."

Dr. Illyés Benjámin a forradalom 50. évforulójára rendezett egyetemi díszünnepségen 2006. október 24.

Grátzer Miklós és Jandó Tibor már 1955-ben kezdeményezték a Steingrube Nakkösség megalapítását. Nagy szerepe volt egymás segítésében, albérletek keresésében, hétvégi munkák megszervezésében és a közös, hagyományok szellemében történő szórakozásban. 1956. október 6-án, az Alm vendéglőben formailag is megalakítottuk a Nakkösséget, de az októberi történelmi események miatt ez már nem tudott megerősödni.

A menza, vezetőjével, Tamás bácsival (Nagy Tamás) és dolgozóival, felszolgáló diáktársainkkal szintén jelentős szerepet játszott diákéletünkben. Diáktársaink végezték a felszolgálást. Életen át megőriztük Tamás bácsi humoros csipkelődéseit, vitáját a diákokkal, mert a háttérben mindig az iránt érzett megbecsülését érezhettük. Földmérő hallgató társainkkal itt együtt étkeztünk, így egyik színtere lett szakokon átnyúló diákbarátságok kialakulásának. A forradalom előkészítésében és napjaiban az információ áramlás egyik fő színtere volt a menza.

Évfolyamunk többsége kezdettől hagyományokkal szimpatizált. Ott voltunk minden rendezvényen hol aktív szervezőként, hol egyszerű résztvevőként. 1954 őszétől Nagy László lett az évfolyam DISZ titkára, én pedig tőle vettem át az 1. tanuló csoport vezetését. Ő vitte az elkerülhetetlen politikai feladatokat és szervezte mindennapi életünket. Hagyományaink vonatkozásában kiemelkedő szerepe volt a 2. tanulócsoport vezetőjének, Zádor Oszkárnak. Az első évtől kezdve Igmándy Zoltántól, Vancsura Rudolftól az ő közvetítésével kaptunk érdemi támogatást. Évfolyamunkon Jandó Tibor és Kassai Imre voltak a másik két tanulócsoport vezetői. A tanulócsoportok voltak az egyetemi adminisztráció ügyvivői és egyúttal diákéletünk szervezői. Először ezen a szinten tartottunk szakestélyeket, aztán évfolyam szintre is áthelyeződtek ezek az alkalmak. Általában a rendezvény vége felé alakultunk át szakestéllyé, tiszteletbe tartottuk a kisebbségben lévő, hagyományainkat nem kedvelő társainkat.

1956 őszén negyedéves évfolyamunk évkezdetkor megszervezte az erdész balekok hagyományok szerinti tréfás fogadását és elkezdtük a balekoktatást. 1956. október 13-án a végzős bányász és földmérő hallgatók még megtartották szalagavatójukat és a baleksággal együtt szervezett tréfás felvonulásukat a város utcáin. A forradalom eseményeiben valétaszalaggal vettek részt végzős társaink, de november 3-ra tervezett valétabáljuk a történelmi események miatt elmaradt.

1956. október 22-én nagygyűlésen mondta ki az ifjúság a DISZ megszüntetését és az új diákszervezet, a MEFESZ megalakulását. Ehhez valamennyi kar diáksága csatlakozott. Reményt láttunk arra, hogy az új keretek közt hagyományainkat megújítva gazdagíthatjuk életünket. Az új vezetőkkel az élen, a soproni felsőfokú oktatási intézmények hallgatósága a forradalom napjaiban nagyfokú érettséget tanúsítva és felelősséget vállalva, a város lakosságának érdekét is védve állt helyt. Az 1956-os soproni forradalmi eseményekben az egyetemi ifjúság meghatározó szerepet játszott. Az egységes fellépéshez a megújult selmeci szellemiség is hozzájárult.

1956. november 3-án a soproni karok az ősi selmeci hagyományaik szellemében alakították meg a szervezetileg egységes Soproni Műszaki Egyetemet. A kezdeményezés eddigi ismeretek szerint a korábbi keretek közt, párhuzamosan működött. A bányászok és a földmérők a Művelődésügyi, az erdészek a Földművelődésügyi Minisztériummal tartották külön-külön a kapcsolatot. Közös előterjesztéseket mindkét felsőbb szervezetnek megküldték. Végül hivatalos válasz nélkül 1959 első félévében, a bányászok Miskolcra telepítésével halt el.

1956. november 4-e, a szovjetcsapatok bevonulása után tanáraink és a hallgatóság nagy része Ausztriába menekült. Hagyományainkat eltérő viszonyok közt kellett megőriznünk és gazdagítani. Külföldön más volt a nagy csoportban együtt élő vancouveri és a kisebb közösségekben élő európai erdészek, valamint a szétszórtabban új életet kezdő bányász, földmérő és geofizikus társaink helyzete. Már sikeres szakemberként összefogva újították meg kapcsolataikat, keresték meg egymást és még intenzívebben művelték diákhagyományainkat. Ezzel erősítették a helyi magyar szervezetek helyzetét, szolgálták a magyar identitás megőrzésének ügyét. Napjainkban aktuális az egyre érdeklődőbb leszármazottaik számára a közös magyar múlt és ennek keretén belül a soproni egyetemisták történetének átadása és megőrzése.

Soproni Divisio Vancouver

1956. november 4-e után az erdész évfolyamok fele, a tanárok kisebbik része külföldre távozott. Az erdészhallgatók többsége Roller Kálmán vezetésével vancouveri British Columbia Egyetem UBC Erdészeti Fakultásának Soproni Divizióján folytatta és fejezte be tanulmányait. Visszaemlékezésekből, írásaikból levonható az a következtetés, hogy az áttelepülés és beilleszkedés nehézségeinek leküzdését a selmeci-soproni hagyományok nagymértékben segítették. Az erdészhallgatók 1956. december 2-án, az ausztriai Ferienhortban megalakították az Ifjúsági Kört és a negyedéves Grátzer Miklóst megválasztották elnöküknek. Hosszas tárgyalások után 1957. január 1-én indult el Liverpoolból hajójuk Kanada felé. Drámai hangulatban a Himnusz, a „Ballag már a vén diák" és selmeci nóták éneklésével indult el Európából az új élet felé a soproni diákközösség.

A hallgatóság kinti szervezete a tanulmányok sikeres befejezéséig lehetőséget teremtett a tanárokkal és a külvilággal történő kapcsolattartásra, nehéz döntések, szélesebb körű egyeztetések utáni meghozatalára. Jelentős esemény volt 1957. március 3-án. Ekkor iktatták be hivatalosan a Vancouveri Egyetem Erdészeti Fakultásának „Soproni Divízióját". A beiktatási ünnepség után tábortüzes hangulatos estén balekok megkeresztelésére is sor került.

Dr. Illyés Benjámin
erdész valétaelnök (1958)

DR. BARTHA DÉNES ÉS DR. OROSZI SÁNDOR SZERKESZTÉSÉBEN: A HATÁR KÉT OLDALÁN

Az 1956. évi forradalom és szabadságharc 60. évfordulóján ez év október 23–25. között ünnepségsorozat keretében emlékeznek a Nyugat-magyarországi Egyetem oktatói, dolgozói és hallgatói. Erre az alkalomra egy könyvbemutatóval összekötött gyűjteményes kötet megjelentetését is tervezik, amelyben a szemtanúk visszaemlékezéseit szedik csokorba.

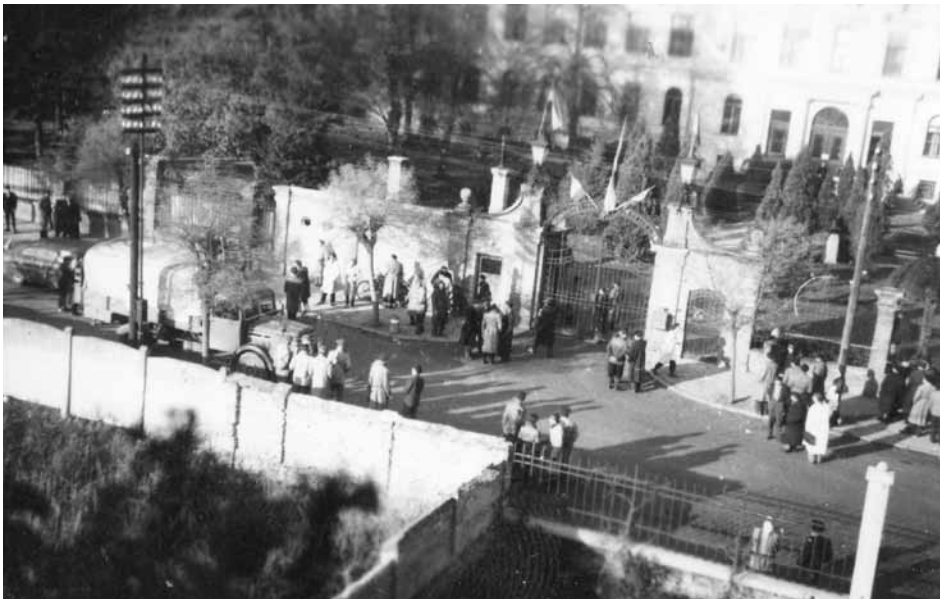

Életkép a forradalmi egyetem előtt. A kép előterében segítségüket felajánló középiskolás diákok láthatóak.

A kötetet prof. dr. Bartha Dénes intézetigazgató egyetemi tanár (Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar, Sopron) és dr. Oroszi Sándor muzeológus, erdészettörténész, egyetemi magántanár (Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapest) szerkeszti.

A technikai szerkesztésében, a kéziratok egységesítésében a Selmeci Társaság által verbuvált hallgatók vesznek részt. A gyűjteményes kötethez ajánlást prof. dr. Faragó Sándor intézetigazgató egyetemi tanár, rektor ír. Az összeállítás a forradalmi események alatt készített fekete-fehér fotókkal (forrás: Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Könyvtára és Levéltára, illetve magántulajdon), valamint korabeli dokumentumokkal (pl. felhívások, levelek, forrás: Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Könyvtára és Levéltára) illusztrált. Az utóbbiak felkutatásában ifj. Sarkady Sándor könyvtárigazgató, illetve Szemerey Tamásné dr. és Sági Éva dr., a Levéltár munkatársa segédkezett.

A kötettel kapcsolatos anyaggyűjtés 15 évvel ezelőtt kezdődött, az 1956-os Forradalmi Jubileumi Emlékbizottság megalakulásától kezdve pedig célirányosan történt.

Az 1956. évi forradalmi események döntően hatottak a soproni Erdőmérnöki Főiskola oktatóinak és hallgatóinak életére. Közel kétszáz hallgató és tizenhét oktató hagyta el az alma matert, java részük Kanadában telepedett le és ott szerzett Vancouverben, az erdészeti fakultáson erdőmérnöki diplomát. Kisebb részük Svájcba, illetve Ausztriába sodródott. Az itthon maradottak 1956. november 13-án – az országban elsőként – folytatták a megkezdett tanulmányokat. A soproni forradalmi események – melyek vér nélkül zajlottak le – elválaszthatatlanok az Erdőmérnöki Főiskola tanáraitól és hallgatóitól, akik aktív, sok esetben abban vezető szerepet vállaltak.

Az elmúlt tíz évben többen vállalkoztak arra, hogy megírják visszaemlékezéseiket, főként az 1956. október 23. – 1956. november 4. közötti időszakról. Ezek a visszaemlékezések egy-egy szegmensét adják az akkori történéseknek, a tervezett gyűjteményes kötetben való együttes megjelentetésük viszont kirajzolhatják a szinte teljes soproni forradalmi eseményeket. A visszaemlékezők között vannak itthon maradt oktatók (Csapody István, Varga Ferenc, Vancsura Rudolf), idegenbe távozott oktatók (Adamovich László, Kató Ferenc, Kozák Antal) és számos egykori hallgató, akiknek mintegy fele akkor a külföldre való távozást választotta.

A visszaemlékezések zöme megjelent már különböző folyóiratokban; a Kanadába kivándorolt diákok folyóiratában, a Kapocsban, az Erdészettörténeti Közleményekben, az Erdészeti Lapokban és a Soproni Szemlében. A Soproni Szemle kuratóriumának elnökeként prof. dr. Bartha Dénesnek lehetősége nyílt a lap egy korábbi pályázata révén is dokumentumokhoz jutni, illetve dr. Oroszi Sándorral, az Erdészeti Lapok szerkesztő bizottságának tagjaiként is tettek felhívást az 56-os események megjelentetésével kapcsolatban, illetve korábban az Erdészettörténeti Közlemények sorozatban a visszaemlékezéseknek fórumot biztosítottak.

A tervezett könyvvel a szerkesztők tisztelegni kívánnak az 1956. évi soproni forradalmi események valamennyi résztvevője előtt, továbbá hazaszeretetüket, kitartásukat, elszántságukat, bátorságukat példaként kívánjuk állítani ezen írások segítségével jelenlegi és jövőbeli hallgatóinknak. A könyv bemutatója 2016. október 21-én, pénteken 18 órakor kerül megrendezésre a GYIK Rendezvényházban. Az eseményre minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Prof. Dr. Bartha Dénes
egyetemi tanár,
Bucsy Gyöngyvér

SURBÁN FRANG ZOLTÁN

A soproni költő, aki megélte '56-ot

Száz éve született Surbán Frang Zoltán. Leírva ez nagyon nagy idő, különösen egy emberre vetítve. De mennyi az a száz év, hány emberöltő, hány nemzedék, hány generáció, és milyen generáció vagy generációk?

A generáció elmélet két amerikai szerző, William Strauss és Neil Howe nevéhez fűződik, akik az utóbbi két évtizedben több könyvet is írtak erről a témáról. Generations (1991) című könyvükben az amerikai történelmet az egymást követő generációk történeteként tekintik végig, és azt állapítják meg, hogy egy adott generáció tagjai nagyon hasonló világlátással és értékrenddel rendelkeznek. Egy ember élete nagyjából nyolcvan év – ezt nevezik a szerzők saeculum-nak, századnak. Ez alatt négy generációváltás történik – kb. húsz évenként –, melyek ciklikusan követik egymást, minden században ugyanolyan módon. Ha Strauss és Howe elméletét elfogadjuk, már négy generáció biztosan megszületett 1916 óta, sőt új században (saeculumban) vagyunk már.

Frang Zoltán – mert a Surbán nevet írói névként használta a '30-as évek második felétől – 1916. augusztus 18-án született. Mikor? A Nagy Háború kellős közepén. Mert így nevezték az I. világháborút egészen a II. világháborúig. A hosszú XIX. század végén, a rövid XX. század elején. Az évszázadok alatt organikusan kiépült európai hagyományok, kultúrák, államok válságba kerülésének időszakában. Ha szűkebben nézzük, a verduni csata, vagy más néven a verduni vérszivattyú tombolásának idején, amikor is naponta tízezrek estek el a lövészárkokban. A bukaresti titkos egyezmény után egy nappal, amiben is Románia csatlakozott az antanthatalmakhoz, akik ezért neki ígérték Magyarország keleti részét a Vásárosnamény – Debrecen – Szeged vonalig. Alig egy bő héttel azelőtt, hogy Románia a Vöröstoronyi-szoroson át betört Erdélybe és majd meg sem áll Budapestig. Micsoda idők, micsoda tragédiák, micsoda pusztítás, pusztulás. Mindezek meghatározták természetesen a Nagy Háború alatt születettek sorsát, ennek az elfeledett háborús generációnak az egész életét. Ekkor még nem tudta ez a generáció, hogy a világban milliók, Magyarországon százezrek közülük háborúban is fogják befejezni életüket. De azt sem tudta ez a generáció, hogy közülük milyen nagy számban kerülnek ki sokszor a világot is elkápráztató tehetségek.

Frang Zoltán is tehetséges volt. Miben? Az írásban. Bencés diáklapokban írt már diákként, majd egyetemistaként is folytatta az írást és szerkesztette a Magunk Útján című, hozzá hasonlóan tehetséges fiatalok írásait megjelentető periodikát. A '30-as évek végén a Magyar Nemzetnek dolgozott.

Nemcsak a jogi kari tanulmányait, de írói munkásságát is megszakította az Európát tovább pusztító második világégés. Elérte őt is, akárcsak generációját az, amire már utaltunk, a II. világháború. 1940 végétől 1945. március végéig, egy hónap híján az európai háború végéig, tartalékos tisztként szolgálta a Trianonnal meggyötört, ezt a traumát máig ki nem heverő hazát. Ebből a háborúból csak Isten kegyelmével, csodával határos módon lehetett élve hazatérni. De nyolcszázezer magyar katonának, köztük Frang Zoltánnak nem adatott meg, hogy fellélegezhessen. Haza sem ért a frontról, máris hadifogságba került, és orosz hadifogságba. Ismét Isten kegyelmében bízhattak csak, na meg a csodában. Mintegy kétszázezer honfitársunknak azonban most sem adatott meg ez, ők nem tértek haza az orosz hadifogságból se élve, se halva. És akik hazatértek sokszor még az ötven kilós testsúlyt sem elérve, mit találtak itthon?

Frang Zoltán 1949 nyarán, július 7-én ért haza. Mikor? Akkor, amikor már túl vagyunk az 1949-es választásokon (május 15.), és az új országgyűlés képviselőinek 72,1%-a a Magyar Dolgozók Pártjának a tagja, azaz nyíltan kommunista. A többiek burkoltan. Akkor, amikor az államosítások már lezajlanak, és megkezdődik a mezőgazdasági termelőszövetkezetek erőszakos szervezése. Akkor, amikor koncepciós perek alapján kivégzések vannak. Akkor, amikor irodalommal foglalkozó, irodalomkedvelő emberként megnézi, hogy mi jelent meg könyvnapra, és azt látja, hogy többek között Farkas Mihály A béke arcvonalán, Illés Béla Kárpáti Rapszódia, Lenin válogatott művei, Rákosi Mátyás Építjük a nép országát, Révai József Élni tudunk a szabadsággal, Rudas László Materialista világnézet, J. V. Sztálin A leninizmus kérdései című munkák. Csoda-e, hogy ezt látván szülei Mihályiban lévő birtokán próbál gazdálkodni, de ezt sem teheti sokáig a már említett sokszor tragédiákba torkolló téeszesítés miatt. Csoda-e, hogy második világháborús katonaként, hadifogolyként, jogot tanult emberként gyári segédmunkásként, vízóra leolvasóként, kubikosként, napszámosként, szállítómunkásként, raktárosként tudott elhelyezkedni. Nem, nem csoda. Az a csoda, hogy élni hagyták. Ez a generáció nem kellett, az elfeledésük tovább erősödött.

Az írást nem felejtette el, de többnyire csak asztalfióknak írt, no meg a családjának. A '60-as évek végétől főleg Sopronban – ahol a családjával élt – jelentek versei és egyéb írásai.

Frang Zoltán 1984. december 10-én hunyt el, saeculumát nem teljesen megélve. Mikor? Akkor, amikor a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága a folyamatos gazdasági nehézségek ellenére pozitív gazdasági képet fest, a gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztésének feladatairól beszél, miközben a politikai rendszer megreformálásáról szó sem esik. Folyamatosak az év eleji áremelések, ebben az évben 20-30 %-kal nőtt a hús, az energia, az építőanyagok, a szolgáltatások ára, de már év közben is vannak áremelések. A párt utasítására a magyar sportolók nem vehettek részt Los Angelesben az olimpiai játékokon imperialista fenyegetésre hivatkozva. Micsoda idők! A változás szele még nem igen környékez, pedig Ronald Reagant elsöprő fölénnyel másodszorra is az Egyesült Államok elnökének választják. A mából visszatekintve ez már valaminek a jele, mint az év végén néhány személyi változás. De a rövid XX. századdal egy idős Frang Zoltán ebből még semmit sem érezhetett. Továbbra is a feledés volt generációjának jussa.

Frang Zoltánnak és generációjának a feledés homályából való előbányászása még csak a kezdetén tart. De legalább már elkezdődött. Az új saeculum első generációjára vár ennek megvalósítása, de félő, hogy teljes befejezésre már nem lesz lehetőség.

Ez a könyv nemcsak Surbán Frang Zoltánnak, hanem egész elfeledett generációjának állít emléket. Isten áldja ezért az emléket állítót!

Budapest, 2016. július 7.
Dr. Seifert Tibor főigazgató (ELTE)

(Surbán Frang Zoltán Megfojtott kiáltás című verseskötetének Magyar Anya 1956-ban című verse a következő oldalon olvasható.)

Magyar anya 1956-ban

Az elmúlt néhány hosszú év alatt,
fiam,
ó hányszor elsirattalak,
hogy nem lesz belőled férfi, délceg,
mint volt a jó apád,
hanem az elnyomók, hatalmasok kezében
csak béna, vézna báb!
Fiam,
ó hányszor, hosszú éjszakákon,
hallatszott ajkam rémes átka
vágyamra, mely téged elhozott,
és minden új anyára,

ki rabszolgát szül,
ha magzatot!
Fiam,
ó hányszor elsirattalak,
derék szorgalmadat ha láttam,
mellyel hazúg könyvek lapjain
tanultál álnok tanokat,
és hamis próféták hitét;
és arcom pírja lángolt,
hitvány tanárod mikor dicsért,
mint jó diákot!
Fiam,
ó hányszor azt kivántam,
hogy lennél bár halott:
fejfád mellett gyászolva, sírva,
elárvult, átkozott anyád
jövőd felől,
hogy magyar maradtál,
csak akkor lehet nyugodt!
Fiam,
most bocsásd meg nekem
e nagy bűnöm, hogy gyenge volt hitem!
Most már hívő vagyok,
mert láttalak harcolni kinn az uccán
szovjet páncélosok

és ávós pribékek ellen,
az árulók kudarcán,
láttalak harcolni azért,
amit már eltemettünk,
a zászlóért,
mit mi csak rejtegettünk,
a szabadságért,
mit otthon csak titkon emlegettünk!
Bocsásd meg nekem,
fiam,
hogy oly gyenge volt hitem,
hogy oly sokszor elsirattalak
az elmúlt néhány év alatt!
Most már hívő vagyok
és büszke rád,
fiam,
amíg csak meghalok,
és arra is,
hogy anyád vagyok.

PROF. DR. HC. DR. GRÁTZER MIKLÓS OKL. ERDŐMÉRNÖK, AZ 1956-OS MEFESZ INTÉZŐ-BIZOTTSÁG TAGJÁNAK BESZÉDE

Elhangzott 2006. október 23-án Sopronban a Nyugat-magyarországi Egyetem az új 1956-os emlékmű avatásán. A beszédet elmondta: Szépligeti Mátyás okl. természetvédelmi mérnök hallgató.

1956-nak számtalan emlékműve van. Mindenki, aki átélte a szívében hordja talizmánként ezt az embert formáló és életalakító élményt. Legyen ez az emlékmű mindnyájunk közös talizmánja: az égő őrtüzek, pislákoló lángok és a kihűlő hamu közös csiholója. Találjon itt pihenő helyet minden szép, jó és tiszta, ami megmaradt bennünk: amíg az élet keresztül-kasul vágott ösvényein küszködtünk. Mint történelmi viharok hajótöröttjei, tegye ide a közös emlékeit nemzedékünk, a féltve őrzött lelki morzsákat és életutunk alkonyán a megértést.

Ez az emlékmű azonban nem értünk van, hanem a jövőnek szól. Emlékeztesse az új generációkat, hogy '56-ban csak egy igaz, becsületes út volt, és az Alma Mater azt választotta.

Emlékeztessen az áldozatokra! Nemcsak azokra, akik testben, de azokra is, akik lélekben haltak meg.

Emlékeztessen a szenvedésre! Szétszakadt családokra, kisiklott életutakra, meg nem született gondolatokra és meg nem álmodott álmokra.

Segítsen a gyógyulásban! Nemcsak a sebek úgy-ahogy behegedésében, hanem az újrafertőzés megakadályozásában.

Buzdítson kötelességtudásra és munkára, hogy '56. célja és eszmei tartalma maradéktalanul megvalósuljon!

És végül sugározzon reményt, hogy a minket követő nemzedékek is átérezzék, és magukénak vallják legtisztább forradalmunkat!

Prof. Dr. H.C. Dr. Grátzer Miklós
okleveles erdőmérnök

(Dr. Grátzer Miklóssal szeptember 14-én, szerdán 18 órai kezdettek találkozhatnak az érdeklődők a Ligneum Látogatóközpontban.)

SOPRON ÉS AZ EGYETEMI KAROK VÉRTELEN FORRADALMA

Az 1956-os forradalom 60. évfordulójának alkalmából Dr. ifj. Sarkady Sándor új kötettel tisztelgett a forradalomban részt vett soproni polgárok előtt „Sopron és az egyetemi karok vértelen forradalma" címmel. A szerzővel (folytatott beszélgetést) készült interjút a kötet megjelenésének kapcsán. közöljük a cikkben.

– Gratulálok a könyv megjelenéséhez! A napokban a kezemben tartottam az 50. évforduló kapcsán megjelent művét, amely gazdagon illusztrálva mutatja be a soproni MEFESZ szerepét az 1956-os forradalomban. Tíz év után újabb kötettel lepett meg bennünket, melynek alcíme arra utal, hogy bőségesen tartalmaz képeket és filmkockákat és forradalmi röplapokat. Mi inspirálta gyűjtőmunkáját?

– Kutatómunkám során Sopronnal ellentétben más városoknál rengeteg összegyűjtött anyaggal, fotóval találkoztam az 1956-os események témakörében. „Nálunk nem történt semmi"- ezt mondta mindenki. Bár mozgalmasan, de vértelenül zajlott le a forradalom. A lokálpatriotizmusáról híres kisvárosban mindenki mindenkit ismert és a polgárok felnéztek a főiskolásokra. Kicsit szabadabb volt itt a levegő, mint más városokban. A rendőrség és a határőrség is a forradalom oldalára állt és megtalálta a hangot a város új vezetőivel, továbbá Sopron mintegy 1100 hallgatójával. Az akkori SOTEX Kultúrházban (Soproni Szőnyeg- és Textilművek Rt.) lezajló nagygyűléseken az ott egybegyűltek azon fáradoztak, hogy egy szabad, független, demokratikus Magyarországot teremtsenek meg. A soproni diákság forradalmi helytállásból jelesre vizsgázott. Ez a békés mederben zajló hatalomátvétel lehetett az oka a korabeli fotók szerény voltának, és ez motivált engem a gyűjtőmunkára.

– Mikor döntötte el a fotókönyv összeállítását, és hogyan jutott hozzá a bemutatott anyagokhoz?

– A tíz évvel ezelőtti jubileumi ünnepség után fogalmazódott meg bennem a fotókönyv ötlete.

A Magyar Nemzeti Múzeum Fotótárában kezdtem a kutatást, de a fotóarchívumban úgy tűnt a soproni forradalmi napokról nem volt anyag. Hosszas utánajárás után kiderült, hogy a győri és mosonmagyaróvári képeknek hitt fotók soproniak voltak. A fényképek azonosításának is érdekes a története, hiszen többek között a soproni utcák, az Erdőmérnöki Főiskola épületei, illetve a határátkelő felismerésével sikerült ez nekem. Hozzájutottam az ausztriai Arbeiter Zeitung (AZ) képeihez és más osztrák, angol, amerikai fotókhoz is.

– A fotók összegyűjtését milyen munkálatok követték?

– Az albumban a fotók időrendi sorrendben tekinthetőek meg, október 23-tól november 4-ig tartó időszakot szemléltetik. Ezen időszakban sajnos vannak olyan napok, amelyekről nem maradt fenn fényképes anyag, helyette azonban röplapok és más dokumentumok adnak információt a történésekről.

– Az illusztrációk alapján követhető a főiskolások és az oktatók logisztikai szerepe a segélyszállítmányok rendszerezésében és továbbításában?

– Az Erdőmérnöki Főiskola egyfajta logisztikai központként funkcionált, hiszen az október 28-tól november 4-ig tartó időszakban az osztrák, a svájci és a Nemzetközi Vöröskereszt segélyszállítmányok – gyógyszer folyamatosan érkeztek az intézménybe. A hallgatók és tanáraik segítségével történt meg a segélycsomagok – gyógyszerek, kötszerek, élelmiszer, ruhaneműk raktározása, elkészítése, majd az ellátmány Budapestre történő továbbszállítása. Ezt örökíti meg Ottó Pammer osztrák filmoperatőr által október 28-án készített rövidfilm, amiben látható, hogy a hallgatók és az oktatók fáradtságot nem ismerve pakolják a szállítmányokat a szakadó esőben.

Egy kisteherautó segélyszállítmányát az egyetem tornatermébe pakolják 1956 nov 1. fotó: Barbara Pflaum

– Voltak a fotóalbumnak kiemelt támogatói?

– A támogatók közül kiemelném prof. Dr. Grátzer Miklós egykori erdőmérnök hallgatót és feleségét, dr. Molnár Géza volt V. éves erdőmérnök-hallgatónk. S. Kárpáti György doktor úr 47 másodperces amatőr filmet őriz, melyből 6-7 db fotókocka került kivágásra, dr. Rybach László volt geofizikus hallgatónk pedig fotó reprokat küldött svájci lakóhelyéről.

Szeretném megragadni az alkalmat, hogy megköszönjem ezen kivételes emberek segítségét, akik hozzájárultak a fotóalbum jövőbeni megjelenéséhez, továbbá mindazoknak jár a köszönet, akik segítsége nélkül ez a könyv nem születhetett volna meg!

Négy és fél évig tartó fáradságos kutatómunka, nyomozás és utánajárás eredménye ez a fotókönyv! A könyvbemutató, melyet 2016. október 21-én, 18 órakor a GYIK Rendezvényházban tartanak, méltó színfoltja lesz az 1956-os forradalom 60. évfordulójára rendezett ünnepségsorozatnak!

Bucsy Gyöngyvér

FILMVETÍTÉSEK

„…és felborították a hegyet, és megfordították a történelmet…”
(Fekete István)

Az 1956-os forradalom és szabadságharc alkalmából több jelentős és különleges, korabeli filmet is levetítünk a GYIK Rendezvényházban, valamint a Ligneum Látogatóközpontban.

A GYIK Rendezvényházban október 7-én 18 órai kezdettel vetítjük

A forradalom képei c. filmet.

A film az 1956-os forradalom mozgóképeinek rendszerezett összességét kívánja bemutatni, mely az 1957-ben Budapesten az „ellenforradalomról”, majd Münchenben a magyar forradalomról készült tekercseket tartalmazza. A képek az 1957-es szövegükkel együtt kerülnek sugárzásra. A két filmet mint történeti forrást természetesen kritikusan kell szemlélnünk. A korabeli dokumentumfilmeket kiegészíti a Magyar Filmintézet anyaga az október 23-i tüntetésről, a mosonmagyaróvári áldozatok temetéséről, a menekülőkről és a szovjet csapatokról. A forradalmat bemutató filmek 85-90 százalékát magyar forgatócsoportok készítették. Rendezte: Zsombolyai János.

A Ligneum Látogatóközpontban október 11-én, kedden 18 órai kezdettel – Ifj. Sarkady Sándor közreműködésével – megtekinthetik az érdeklődők az

56 perc 56-ról c. filmet.

Az „56 perc 56-ról” egy friss sorozat volt 1990-ben. Sajnos csak 4-5 adást ért meg a sorozat. Feledy Péter dokumentumfilmje a soproni eseményeket dolgozza fel, melyek az erdészeti egyetemen és Sopronban történtek; a forradalom alatt, ki hol, hogyan fényképezte, élte át az eseményeket. A filmben megszólal Bujdosó Alpár, a MEFESZ elnöke is.

Ünnepi vetítések:

Az elvándorolt Alma Mater

GYIK Rendezvényház: 21-én, pénteken 18 óra

A két részes dokumentumfilm a Soproni Egyetemről 1956 októberében kivándorolt évfolyam történetét dolgozza fel. Az első részben a kivándorlás okait és körülményeit ismerjük meg. A második rész címe Életutak, s azt mutatja be, hogyan szereztek diplomát Kanadában az erdőmérnökök, s hogyan tudták hasznosítani tudásukat a gyökeresen eltérő körülmények között, hiszen Kanadában az erdőtelepítés nem volt szokásos. Sokan ma is Kanadában élnek, s többségük foglalkozása kapcsolatos az erdészettel. Rendező: Novobáczky Sándor

Forradalom vér nélkül

GYIK Rendezvényház: október 22-én, szombaton 16.00

A film Náhlik Nárcisz filmrendező alkotása, beszélgetés és találkozó lesz az alkotóval.

Orbán Júlia

1956, TE CSILLAG!

Írók, költők, politikusok idézetei 1956-ról

„1956. október 23-a örökké élni fog a szabad emberek és nemzetek emlékezetében. E nap a bátorság, az öntudat és a győzelem napja volt. A történelem kezdete óta nincs még egy nap, mely világosabban mutatja az ember csillapíthatatlan vágyát a szabadság iránt – bármily kicsi is a siker esélye, s bármily nagy is az áldozat, amit követel."

John F. Kennedy (1960)

„A magyar felkelés letöréséhez több mint 200 ezer szovjet katonára volt szükség, de a magyar nemzet szellemét és reményét nem lehetett legyőzni."

Barack Obama (2008)

„Az 1956-os forradalom megőrizte a nemzet öntudatát, és mindenhol életben tartotta a szabadság emlékét. Nem kétséges, hogy a győzelem utólag született, de az emberség mégiscsak felülkerekedett, hiába tiporták rendőrcsizmákkal."

David Pryce-Jones, a National Review korábbi szerkesztője (2006)

„Mindannyian emlékezetünkben őrizzük a magyar népnek a szabadságáért, de egyben a mi szabadságunkért is hozott áldozatát. A remény sosem hal meg, ha a szabadság szenvedélye fűti; azé a szabadságé, amely a Francia Köztársaság jelmondatának első helyén szerepel, és amelyről tudom, hogy oly drága a magyar nemzet szívének."

Jacques Chirac (2006)

„A magyar forradalom a kommunizmus végének kezdete."

Milovan Gyilasz (1956)

„A szabadságharcosok álma ötven évvel a forradalom után megvalósult, Magyarország elfoglalta méltó helyét a független államok között. A vasfüggöny lebontásában játszott szerepével Magyarország más országokat is segített abban, hogy részesülhessenek az önállóság áldásaiból."

Arnold Schwarzenegger (2006)

„1956-ban a magyar nép rövid 12 napra kivívta saját függetlenségét. Ezek az elszánt hazafiak úgy lázadtak fel a hatalmas szovjet birodalom ellen, hogy alig volt más fegyverük, mint a szabadság puszta szeretete."

Condoleezza Rice (2006)

„A magyar vér oly nagy értéke Európának és a szabadságnak, hogy óvnunk kell minden cseppjét."

Albert Camus (1957)

„A legázolt, bilincsbe vert Magyarország többet tett a szabadságért és igazságért, mint bármelyik nép a világon az elmúlt húsz esztendőben."

Albert Camus (1957)

„…A szabadság ott kezdődik, ahol megszűnik a félelem."

Bibó István (1956)

„A nemzeti függetlenség és a társadalmi rend demokratikus felépítése: ez a magyarság vágya."

Tamási Áron (1956)

Könyvmáglya a Szabad Nép székháza mellett 1956. október 30.

„…Ezerhétszázhárom,
nyolcszáznegyvennyolc és ötvenhat:
egyszer minden száz évben talpra állunk
kínzóink ellen…"

Faludy György (1956)

Ki itt születtem mégis ócsároltalak, ki szerettelek és mégsem ismertelek, bocsáss meg tévelygő fiadnak, dicső városom, Budapest!

Hogy is hihettem rólad, szülővárosomról, hogy olyan vagy mint a többi, egy város a városok között. Jártam köveiden és elhittem, hogy a kövezet közlekedésre való. Ültem a villamoson és azt hittem, hogy a villamos utazásra szolgál. Számos házadban megfordultam, és azt hittem, hogy e falak közt élni, enni, inni, lakni lehet csak. Nem tudtam, hogy ezek a falak lőrések, e villamosokból barikádokat lehet rakni, s ezeken az utcákon rohamra indulni, harcolni és győzni lehet!

Örkény István (1956)

Üdv néked, Ifjúság! Üdvöz légy magyar nép,
ki lángban és vérben születtél meg újra
három nagy éjszakán vad ágyúdörgésben!
Melyik nép írta fel mostanában nevét
így, hogy aranyt adott kezébe Isten ujja?
S mely nép beszélt így az önmaga nevében,
mint angyal, mikor a harsonáját fújja?
… Bús igájának fájára írja hát,
s mint annyiszor a megsárgult ezerévben
vérrel és vassal tanítsa zsarnokát!

Sinka István (1956)

FORRADALMI EMLÉKTÁBLÁK AZ EGYETEM KARAINAK FALAIN

A GYIK Rendezvényház bejáratánál

Az A épület falán

A B épület aulájában

A Közgazdaságtudományi Kar falán

Az Erdőmérnöki Kar tanácstermében

Az Erdőmérnöki Kar tanácstermében

1956-OS MEGEMLÉKEZÉSEK
AZ EGYETEM BOTANIKUS KERTJÉBEN